

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุ¹

ร.ต.อ.ชยพล สุวรรณภูมิ²

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และคำพิพากษาของศาลฎีกาของประเทศไทย พบว่าแนวทางการก่อตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย จะอยู่ในรูปแบบของการก่อตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ โดยจะพิจารณาจะระดับความห่อนความสามารถของผู้สูงอายุ หากเป็นผู้สูงอายุที่มีระดับความสามารถบกพร่องอยู่ในระดับคนวิกลจริต ศาลจะมีคำสั่งพิพากษาให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ และอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของผู้อนุบาล ส่วนผู้สูงอายุที่มีระดับความสามารถเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ³ ศาลก็จะมีคำสั่งพิพากษาให้เป็นบุคคลเสมือนไร้ความสามารถ และอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของผู้พิทักษ์ นอกจากนี้ศาลฎีกายังได้นำเอาหลักเจตนาเกี่ยวกับความสูงอายุของบุคคล และความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะมาเป็นประเด็นวินิจฉัยประกอบคดี แต่เมื่อพิจารณาทางข้อกฎหมายแล้วกลับไม่มีกฎหมายฉบับใดระบุให้เหตุใดความสูงอายุจึงถูกนำมาใช้เพื่ออ้างเป็นเหตุสำคัญผิด และเมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พบว่าปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายการจัดตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุโดยตรงเพื่อมาคอยสอดส่องดูแล รวมถึงคุ้มครองให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุภายใต้การกำกับดูแลของศาลคงมีเพียงแต่บทคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีความสามารถบกพร่องภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งยังไม่มีการดำเนินการในการคุ้มครองผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงผู้ศึกษาได้สรุปปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำบทบัญญัติว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปปรับใช้ในการก่อตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุนั้น ได้ก่อให้เกิดสภาพปัญหาต่าง ๆ ในประเด็นดังต่อไปนี้

สภาพปัญหาประเด็นแรก คือ ประเทศไทยยังไม่มีระบบการก่อตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์โดยสมัครใจล่วงหน้า จึงก่อให้เกิดปัญหาในกรณีที่ผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการทำนิติกรรม หรือการตัดสินใจในการกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นการจัดการเกี่ยวกับชีวิตตนเอง หรือจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภากร ศิริยุทธวัฒนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการในการสอบการศึกษาอิสระ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์สถิต สิริพิฑูร และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพรม อินทร์มัยพรชัย ที่ให้เกียรติร่วมเป็นประธานและกรรมการในการสอบการศึกษาอิสระ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2520

และทราบว่าตนเองกำลังจะมีความระดับความสามารถในการกระทำใด ๆ หย่อนลงอันเนื่องมาจากความเสื่อมสภาพตามวัย ประกอบกับตนเองขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือทางการเงินที่มีความซับซ้อน หรือขาดความรู้ทางด้านกรวางแผนจัดการดูแลรักษาพยาบาล หรือสุขภาพอย่างเหมาะสม และต้องการบุคคลที่เชี่ยวชาญหรือบุคคลที่ไว้วางใจมาเป็นผู้แทนในการกระทำทางกฎหมายใด ๆ แทนตน โดยประสงค์จะตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับตนโดยสมัครใจ เพื่อคุ้มครองเมื่อเวลาที่ตนกลายเป็นคนที่สูญเสียความสามารถ ก็ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดรับรองให้ผู้สูงอายุมีสิทธิตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์โดยสมัครใจล่วงหน้าเพื่อมากระทำหน้าที่แทนตนได้ หากผู้สูงอายุทำหนังสือแสดงเจตนาล่วงหน้าไว้ก่อนกลายเป็นคนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถก็จะตกเป็นโมฆะ เพราะขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายเรื่องความสามารถของบุคคลซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151

สภาพปัญหาประเด็นที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองจากการก่อตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ กล่าวคือแนวทางการจัดตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีลักษณะที่ตายตัวและขาดความยืดหยุ่น ทำให้ไม่เหมาะสมสำหรับนำไปปรับใช้กับผู้สูงอายุในข้อเท็จจริงบางประการ โดยเฉพาะในกรณีผู้สูงอายุบางรายยังคงมีความสามารถ เพียงแต่ระดับความสามารถอาจด้อยลงอันเนื่องมาจากสภาพความเสื่อมของร่างกายตามวัย แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะตกเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ดังนั้นการที่กฎหมายให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุเฉพาะกรณีที่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือบุคคลเสมือนไร้ความสามารถเท่านั้น แต่ไม่เปิดโอกาสในการก่อตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุอันเป็นบุคคลที่ย่อนความสามารถเพียงเล็กน้อยหรือขาดความสามารถเพียงบางประเภทหรือบางช่วงเวลา และต้องการผู้ที่มีมาดูแลคุ้มครองตน หรือกระทำการแทนตนเฉพาะในการกระทำที่ตนไม่สามารถจะกระทำได้ จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายทำให้กลุ่มบุคคลผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากไม่สามารถจัดตั้งบุคคลเพื่อมาพิทักษ์คุ้มครองพิทักษ์สิทธิของตนในด้านต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้ถูกละเมิดสิทธิทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงทรัพย์สินของผู้สูงอายุ จากแก๊งมิจฉาชีพ บุคคลที่หวังผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบของการคุ้มครองผู้สูงอายุ กล่าวคือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังคงมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ย่อนความสามารถในเรื่องของความสามารถในการทำนิติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน แต่ไม่ได้มุ่งเน้นให้ความคุ้มครองไปถึงในเรื่องของการดูแลเรื่องสวัสดิการส่วนบุคคล การดูแลรักษาพยาบาล การดูแลทางด้านสุขภาพ การดูแลเรื่องกิจวัตรประจำวันของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ คงมีเพียงแต่การนำบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูมาใช้กับกรณีการดูแลผู้ไร้ความสามารถโดยผู้อนุบาลโดยอนุโลมเพียงเท่านั้น⁴ นอกจากนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงการวางแผนพัฒนา

⁴ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 20 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2556), หน้า.593-596.

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทั้งการทำงาน สิทธิต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการดูแลการจัดกิจกรรมทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการช่วยพัฒนาบุคลิกภาพผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคมอย่างมีความสุข

สภาพประเด็นปัญหาที่สาม คือ ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการก่อตั้งผู้ควบคุมตรวจสอบการดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ว่าปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นไปตามความประสงค์ของผู้หย่อนความสามารถ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้หย่อนความสามารถหรือไม่ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในกรณีที่ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์อาจจะใช้อำนาจหน้าที่กระทำการใด ๆ โดยมิชอบ หรือเป็นการขัดประโยชน์ หรือละเมิดต่อสิทธิของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการปฏิบัติหน้าที่อย่างบกพร่อง ละเลย หรือละทิ้งผู้สูงอายุด้วย

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้เขียนเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1 ปัญหาเกี่ยวกับระบบการก่อตั้งผู้พิทักษ์สำหรับผู้สูงอายุโดยสมัครใจ

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาผู้พิทักษ์โดยสมัครใจ โดยยึดตามแนวทางของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาผู้ปกครองโดยสมัครใจ (the Act on Voluntary Guardianship Contract)⁵ โดยเป็นกฎหมายที่รับรองให้บุคคลมีสิทธิในการก่อตั้งผู้แทนทางกฎหมายในการกระทำใด ๆ ของตนล่วงหน้าได้โดยสมัครใจและมีผลเมื่อตนกลายเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดให้บุคคลที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ สามารถเข้าเป็นคู่สัญญาในสัญญาการตั้งผู้พิทักษ์โดยสมัครใจได้ โดยต้องมีการนำสัญญาดังกล่าวไปจดทะเบียนที่อำเภอ หรือสำนักงานเขต เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนร่วมในการรับรู้การทำสัญญาและเป็นการรับรองว่าผู้สูงอายุไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของการหลอกลวง ชู้เชิญ หรือถูกบังคับแต่ประการใด ๆ
- 2) กำหนดให้ระบบการก่อตั้งผู้พิทักษ์โดยสมัครใจ มีสภาพบังคับที่อยู่เหนือการก่อตั้งผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ตามกฎหมายเพื่อเป็นการเคารพเจตจำนงของผู้สูงอายุ⁶ โดยการก่อตั้งผู้พิทักษ์โดยสมัครใจ ต้องเริ่มโดยการ

⁵Makoto Arai, “Japan’s Adult Guardianship Law: Current Status and Issues,” in *Imploding Populations in Japan and Germany a Comparison*, Edited by Florian and Ralph Lutzeler, (Leiden: Koninklijke Brill NV, 2011), p. 384.

⁶Ibid, 384-386.

ทำสัญญาก่อตั้งผู้พิทักษ์โดยสมัครใจ เพื่อมอบอำนาจให้กระทำการใด ๆ แทนในเรื่องของการจัดการทรัพย์สิน หรือเรื่องของการดูแลความเป็นอยู่ของตนในอนาคตเมื่อตนกลายเป็นบุคคลไร้ความสามารถ

3) เมื่อผู้สูงอายุกลายเป็นคนไร้ความสามารถโดยสมบูรณ์ สัญญาดังกล่าวจะมีผลเมื่อมีการร้องขอต่อศาล และศาลได้ก่อตั้งผู้ควบคุมตรวจสอบผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุตามสัญญาเพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม และป้องกันการกระทำละเมิดต่อผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย ทรัพย์สิน การถูกทอดทิ้ง หรือถูกละเลย โดยผู้พิทักษ์ตามความสมัครใจจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุในสัญญา

2 ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองจากการก่อตั้งผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ และรูปแบบการคุ้มครองผู้สูงอายุ

ผู้ศึกษาขอเสนอแนวทางการเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในหมวด “การก่อตั้งผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุ” ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ดังต่อไปนี้

2.1 หลักเกณฑ์และบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง

บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองได้แก่ บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป (ตามคำนิยามของคำว่า “ผู้สูงอายุ” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) ผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถสมบูรณ์ แต่อาจมีระดับการตัดสินใจที่อยู่ในระดับลดลง ตามความเสื่อมถอยของอายุ ซึ่งยังไม่ถึงขั้นเป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ เช่น มีระดับการตัดสินใจที่ช้าลง ระดับการได้ยินหรือเห็นน้อยลง หรือบุคคลที่หลง ๆ ลืม ๆ เล็กน้อย หรือเป็นผู้อ่อนแอทางด้านสุขภาพ แต่ยังไม่ถึงขั้นพิการ ควรได้รับการคุ้มครองโดยให้สิทธิผู้สูงอายุสามารถแสดงเจตนาในการกำหนดได้ว่าตนต้องการคุ้มครองในเรื่องใด และต้องการให้บุคคลใดมาดูแลตน เช่น การคุ้มครองในเรื่องทรัพย์สิน หรือทางด้านสุขภาพร่างกาย หรือการจัดกิจกรรมทางสังคม เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือในหลาย ๆ เรื่อง

(2) ผู้สูงอายุที่เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการก่อตั้งผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ นิติกรรมที่ผู้หย่อนความสามารถถูกจำกัดมาบังคับใช้โดยอนุโลม โดยเพิ่มให้ผู้สูงอายุที่หย่อนความสามารถ ยังมีสิทธิได้รับการคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงในขอบเขตที่เพิ่มขึ้น เช่น ได้รับความคุ้มครองทางร่างกาย การวางแผนการรักษาพยาบาล ได้รับการบริการทางสังคมทางด้านการดูแล รวมไปถึงสวัสดิการที่รัฐให้สิทธิแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.2 ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาล

สำหรับผู้มีสิทธิร้องขอ ควรบัญญัติให้ตัวผู้สูงอายุเอง บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางสายเลือดเป็นผู้มีสิทธิร้องขอ ก่อน เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและทราบสถานภาพของผู้สูงอายุดีที่สุด หากไม่มีบุคคลที่เหมาะสมหรือเป็นบุคคลที่มีผลประโยชน์ขัดแย้ง หรือกระทำละเมิดต่อผู้สูงอายุ หรือไม่มีผู้ร้องขอ ก็ควรบัญญัติผู้มีสิทธิร้องขอเพิ่มเติมได้แก่ พนักงานอัยการ หรือผู้ทำหน้าที่สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือองค์กรของรัฐ เอกชนที่มีหน้าที่ โดยเฉพาะเกี่ยวกับ

การช่วยเหลือสนับสนุน ในกรณีที่สงสัยหรือมีการร้องเรียนว่าผู้สูงอายุถูกกระทำละเมิด ละเลย หรือถูกทอดทิ้ง

2.3 วิธีการร้องขอต่อศาล

การยื่นคำร้องควรบัญญัติให้ยื่นต่อศาลครอบครัวที่มีเขตอำนาจศาลในภูมิลำเนาของผู้สูงอายุ โดยศาลครอบครัวเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดีที่จะมาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุรวมถึงกำหนดมาตรการที่จำเป็นสำหรับตัวแทน โดยก่อนยื่นคำร้องผู้สูงอายุต้องผ่านการตรวจสอบสุขภาพร่างกายและจิตใจทางแพทย์ รวมไปถึงผลการประเมินระดับความสามารถ เพื่อทราบว่าผู้สูงอายุสามารถเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และผลทางกฎหมายเกี่ยวกับการก่อตั้งผู้พิทักษ์ ในกรณีที่ผู้สูงอายุเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ก็ควรให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ ในรูปแบบของผู้พิทักษ์สิทธิได้ตามสถานการณ์ความเหมาะสม นอกจากนั้นศาลอาจแต่งตั้งผู้พิทักษ์สิทธิสำหรับผู้สูงอายุคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ตามความจำเป็น โดยพิจารณาถึงความสามารถของผู้พิทักษ์สิทธิแต่ละคน โดยกำหนดให้มีอำนาจร่วมกันในการตัดสินใจ หรือมีอำนาจตัดสินใจเฉพาะในเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายโดยพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดที่ผู้สูงอายุจะได้รับ นอกจากนี้ศาลควรมีอำนาจกำหนดขอบเขตของอำนาจที่ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุจะสามารถปฏิบัติได้โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าผู้สูงอายุบกพร่องหรือไม่สามารถจัดการตนเองได้ในเรื่องใด เพื่อเป็นการจำกัดสิทธิของผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวันให้น้อยที่สุด

2.4 ผลทางกฎหมาย

ในกรณีที่เป็นผู้ไร้ความสามารถก็ให้ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุมีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้อนุบาลในการเป็นผู้แทนเกี่ยวกับการทำนิติกรรมในนามผู้สูงอายุ ส่วนผู้เสมือนไร้ความสามารถก็ให้มีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิทักษ์ในการให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมบางประเภทตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนผู้สูงอายุที่มีระดับความสามารถลดลงก็ให้ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นผู้ให้ความยินยอมในการกระทำนิติกรรมหรือการกระทำใด ๆ ตามที่ศาลกำหนดเห็นว่าผู้สูงอายุบกพร่องในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุควรมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนพึงกระทำ หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู การดูแลทางรักษาพยาบาล การวางแผนในเรื่องของการจัดเก็วสุขภาพ การให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งสังคม อีกทั้งเป็นผู้ดูแลสิทธิที่ผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลจากรัฐ

2.5 อำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่ผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุ ได้แก่ อำนาจจัดการดูแลที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น อาหาร ที่พักอาศัย การดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การวางแผนเกี่ยวกับสุขภาพและการรักษาพยาบาล การบริหารจัดการทรัพย์สินและทางการเงิน การจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมทางสังคม การจัดการเกี่ยวกับสิทธิที่ผู้สูงอายุจะได้รับจากสวัสดิการหรือความช่วยเหลือจากรัฐ โดยอำนาจหน้าที่ศาลควรเป็นผู้กำหนดโดยพิจารณาถึงระดับความสามารถของผู้สูงอายุ ความประสงค์ของผู้สูงอายุ ผลประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับ โดยต้องอยู่ภายใต้

แนวความคิดจำกัดสิทธิของผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวันให้น้อยที่สุด นอกจากนี้ผู้พิทักษ์ต้องมีการจัดทำแผนการคุ้มครองผู้สูงอายุ เพื่อให้ศาลพิจารณาถึงแนวทางประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับสูงสุด จัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้สูงอายุแยกกับของตน จัดทำแผนเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน จัดทำแผนคุ้มครองสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมถึงจัดทำบันทึกการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น รายงานเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการดูแลทางสังคม เป็นต้น

2.6 การสิ้นสุดอำนาจหน้าที่

สิ้นสุดลงโดยเหตุในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ ผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุ หรือตัวผู้สูงอายุตาย, ผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุ ลาออกโดยรับอนุญาตจากศาล, ผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุกลายเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ต้องเป็นโดยคำสั่งศาลเท่านั้น หรือเป็นคนที่ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการปฏิบัติหน้าที่, ผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุ ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย, ผู้พิทักษ์คุ้มครองผู้สูงอายุถูกเพิกถอนโดยคำสั่งศาล เนื่องจากละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ ประมาทเลินเล่อในหน้าที่อย่างร้ายแรง ใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ประพฤติมิชอบซึ่งไม่สมควรแก่หน้าที่ หรือกระทำโดยไม่เป็นประโยชน์สูงสุดของผู้หย่อนความสามารถ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาเห็นว่ายังควรการแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยการนำแนวทางการก่อตั้งผู้ช่วยเหลือตามกฎหมาย⁷ของประเทศญี่ปุ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ซึ่งเป็นการแก้ไขกฎหมายในส่วนของความสามารถของบุคคลโดยกำหนดให้การคุ้มครองบุคคลที่ขาดความสามารถเพียงเล็กน้อย อันเนื่องมาจากสภาพอายุ หรือมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอ โดยบัญญัติให้มีผู้ช่วยเหลือตามกฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความยินยอมในการทำนิติกรรมที่สำคัญตามที่ผู้หย่อนความสามารถและศาลกำหนดไว้ โดยพิจารณาความบกพร่องตามสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อปรับใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยหากสภาพข้อเท็จจริงของความบกพร่องที่ให้การคุ้มครองให้ความคุ้มครองสิ้นสุดลง ก็ให้สิ้นสุดอำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือตามกฎหมาย

3 ปัญหาเกี่ยวกับการมาตรการการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิทักษ์คุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุ และองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพิ่มเติมในหมวดของการก่อตั้งผู้ควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครอง ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ โดยกำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ดังกล่าว โดยให้ผู้ควบคุมตรวจสอบมีอำนาจหน้าที่ เช่น ควบคุมตรวจสอบและกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ว่าจะกระทำโดยมิชอบต่อตัวการ หรือกระทำการใด ๆ ที่ขัดต่อผลประโยชน์ตัวการหรือไม่ หน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลครอบครัวในกรณีที่ตำแหน่งผู้อนุบาลหรือพิทักษ์ผู้สูงอายุว่างลง ใช้มาตรการที่จำเป็นในกรณีที่เกิดความฉุกเฉินเร่งด่วน เป็นต้นแทนของผู้

⁷Japanese Civil Code Article 15(1).

ห่อนความสามารถในกรณีที่เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ห่อนความสามารถและผู้ดูแล ตรวจสอบความเป็นอยู่โดยทั่วไป หรือสัมภาษณ์ผู้ห่อนความสามารถ ตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับบัญชีทรัพย์สิน รายงานการดูแลสุขภาพ หรือรายงานการดูแลทางสังคมที่จัดทำขึ้น นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำผู้อนุบาลหรือพิทักษ์ผู้สูงอายุในการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย โดยให้นำบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยผู้ควบคุมตรวจสอบ นำไปปรับใช้กับผู้พิทักษ์คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ โดยอนุโลม นอกจากนี้ควรเพิ่มอำนาจตรวจสอบให้แก่ศาล เช่น เรียกให้ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ผู้สูงอายุสรุป รายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือรายงานเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีคำสั่งเกี่ยวกับมาตรการควบคุมจัดการที่จำเป็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพย์สินของหรือการดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 20.

กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. 2556

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช สาขาวิชานิติศาสตร์. เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายแพ่ง : บุคคล นิติ

กรรม สัญญา เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อรุณการ พิมพ์. 2554.

รัชฎา เอกบุตร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว บิดามารดาและบุตร.

พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2555.

Makoto Arai. "Japan's Adult Guardianship Law: Current Status and Issues," in **Imploding Populations**

in Japan and Germany a Comparison, Edited by Florian and Ralph Lutzeler, p.384 (Leiden:

Koninklijke Brill NV, 2011),

_____. "Continuing Power of Attorney and Trusts," *Journal of International Aging Law and Policy*

2015, 8 (Fall 2015) p. 153.

_____. "Guardianship for Adults," In **The Demographic Challenge a Handbook About Japan**,

Edited by Florian Coulmas, Harald Conrad, Annette Schad-Seifert and Gabriele Vogt, p. 1072.

Leiden: Koninklijke Brill NV, 2008